

AGNESE ZARĀNE

SLĪDOŠĀS

KĀPNES

ZVAIGZNE

821.174-93
Za 693

Kristas Jūlijas Kreišmanes vāka dizains

Agnese Zarāne
SLĪDOŠĀS KĀPNES

Apgāda vadītāja *Vija Kilbloka*
Projekta vadītāja *Bārbala Simsons*
Redaktore *Daina Grūbe*
Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. L-3889.
A/s "Poligrāfists", K. Valdemāra ielā 6, Rīgā, LV-1010.

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Agnese Zarāne, 2019
© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,
Apgāds Zvaigzne ABC, 2019
ISBN 978-9934-0-7794-4

1

“Tas taču ir vienkārši fantastiski!” savu sajūsmu necentās slēpt mana stipri sasmaržojusies mamma Elize, kad mēs ieradāmies jaunajā dzīvesvietā – vienā no *n-tajām* pelēkajām daudzstāvu mājām uz trokšņainās Krišjāņa Valdemāra ielas stūra. Tērpusies piegulošā samta jaciņā ar kapuci un izdilušās, saplēstās džinsa biksēs, viņa atgādināja jautru, sportisku skolnieci – ja ne no priekšpuses, tad, no aizmugures skatoties, noteikti.

Tā taču ir vienkārši elle, ienāca prātā man, kad, elšot un pūšot kā sievietē astotajā grūtniecības mēnesī, ienesu pēdējo mantām pielādēto kasti istabā. No pārstaipīšanās man sūrstēja mugura un pleci, bet augšstilbi par savu slikto pašsajūtu varēja pateikties vairāk nekā četru stundu ilgajam braucienam maršrutā Ludza–Rīga.

“Cik šeit būs jautri un aizraujoši!” Elize turpināja čivināt.

Cik šeit būs skaļi un nogurdinoši, es savukārt turpināju sevi domās “uzmundrināt”. Bet mammai nevarēja runāt pretī, varēja tikai domāt.

Kamēr mantas mierīgi gulēja kastēs, viņa kā īsta altruiste dāvāja man atpūtas pauzi un uzvārīja zāļu tēju, no kuras man ir alerģija. Pie galda abas strēbām klusēdamas. No mammas dzirkstošajām acīm un mīklainā smaida pēc katra tējsūda malka nospriedu, ka viņa šobrīd redz gara ainas – tādu kā glancētu seriālu par mūsu laimīgo dzīvi Rīgā. Es tikmēr prātoju par neizskaidrojamo

apstākli: kaut kādā mistiskā veidā dažas meitenes ar savām mammām ir pamanījušās pat iedraudzēties. Reizēm šķita, ka manai mammai negribas draudzēties, viņai tikai gribas, lai blakus vienmēr būtu kāds, kurš piekriņ visam viņas teiktajam, un vispār – lai blakus vienmēr kāds būtu. Lai gan manas dusmas uz viņu šodien droši vien varēja norakstīt uz pārguruma rēķina.

Patiesībā mamma ir tīri lādzīga. Un skaista arī. Pasaikaini. Man pat reizēm šķiet, ka vidusskolniece ir Elīze, nevis es. Salīdzinājumā ar mammu es vienmēr esmu bijusi apaļīgāka, īsāka, un mani mati, acis un āda ir tumšāka – tā izpaužas armēņu vecvecmāmiņas gēni, sajaukušies ar abu vecāku latviski latgaliskajiem. Bērībā man patika savu jau tā nelatvisko izskatu papildināt ar košiem plastmasas auskariem un puķainām kleitām, tāpēc pirmajās klasēs vienaudži domāja, ka esmu čigānmeitēns. Pagalma bērni mani mēdza apsaukt par šmuli un nevižu ne tikai tāpēc, ka es pamanījos visos iespējamajos veidos krist un nosmērēties, bet arī ādas krāsas dēļ. Sešpadsmit gadu vecumā nokrāsoju matus karameļu tonī, papildinot jauno frizūru ar smalkām, blondām šķipsnām. Puķaino garderobi pret stilīgākām drēbēm nomainīju vēl agrāk, pateicoties mammas – modes dīvas – pirkstam. Un sāku savā izskatā saskatīt daudz plusu. Piemēram, mana brūnā āda gandrīz nekad neilgojās pēc solārija stariem, bet tumšās acis, manuprāt, liecināja par personības dziļumu un eksotiku. Tā vismaz man iestāstīja tuvākā draudzene.

“Kā tev šeit patīk, miļumiņ?” mammucis līksmi trallināja, izraujot mani no maldīšanās savās domās.

“Patīk.” Es sāku klepot – acīmredzot pamodās alerģija.

“Nu re, es taču teicu, ka patiks! Tik jauka vieta!” Mamma priedīgi uzlēca kājās un, dungojot kaut kādu pasaulē senaizmirstu popdziesmu, brāzās apskatīt viesistabu. Es pa to laiku izgāzu tējas atlikumus izlietnē. Jānopērk kafija. Steidzami. Citādi es vēl nosmakšu no šī zāļu mēsla. Deguns jau pilēja kā neaizgriezts krāns.

Mamma visu lika sakārtot savā mīļākajā veidā. Televizors un citi tehniski štrunti – pie loga, grāmatu kaudzīte ar erotiskām bildēm rotātiem dāmu romāniņiem un pāris recepšu grāmatām kā minibibliotēkā – plauktā alfabēta secībā, telpaugi – rindā stāties! – uz palodzes, salātzaļais dīvāns – pretī milzīgajam plazmas televizoram. Kad biju gandrīz iekārtojusi viņas paradīzes stūrīti, Elīze kā pēc smagas darbadienas atkrita uz milzīgās, čikstošās sofas.

“Paskat tik, kā mēs visu sakārtojām!” viņa gandarīta rezumēja. Es tikmēr valdīju sevī strauji augošo niknumu, atkārtojot reizrēķinu. Šo metodi man bija ieteikusi skolas psiholoģe. Reiz mani tik ļoti nokaitināja algebras skolotājas attieksme, ka nolēmu spert šo drosmīgo un reizē apkaunojošo soli – aiziet pie psiholoģes. Viņa maigā un mierīgā balsī man stāstīja: “Kad uznāk verdošu dusmu vilnis, kuru nav iespējams palaist brīvībā, ir jānovērš uzmanība, piemēram, atkārtojot reizrēķinu.” Cik piemērots ieteikums pēc strīda ar matemātikas učenī! Šoreiz bija grūti. Ilgi nevarēju atcerēties, cik ir pieci reiz deviņi, jo galvā risināju dialogu, kā agresīvi izrēķināties ar mammu.

Neliela pārdomu atkāpe. Vispār es laikam gribētu iet pie psihoterapeita (esmu lasījusi intervijas ar slavenībām,

kam tie ir ļoti palīdzējuši sakārtot savu iekšējo pasauli, kā rezultātā sakārtojusies arī ārējā). Šķiet, ka man tāds tiešām noderētu, lai tiktu galā ar šo sievieti un pati ar sevi. Problēma slēpjas apstākļi, ka psihoterapija ir dārgs prieciņš. Mammai gan ir mīļākais ar daudzciparu banknotēm kabatā, savu biznesu un pāris nekustamajiem īpašumiem. Viņš katru mēnesi pērk Elizei kaudzēm jaunu, dārgu *šmotku*, vadā uz restorāniem un reizēm arī ceļojumus un vēl pie reizes apmaksā mūsu dzīvokļa rēķinus. Paldies viņam! Bet mammai taču būs žēl ziedot pārsimt eiro mēnesī manai rehabilitācijai.

Jā, man ir arī tētis, kurš ik mēnesi sūta naudu manai iztikai un sīkiem izdevumiem, bet ar to ārstēšanai nebūtu pietiekami, un vairāk lūgt es nespētu, jo viņš ir tikai parasts vēstures skolotājs, kas iesprostots izdzīvošanas minimuma robežās. Tāpēc nav vērts likt lielas cerības uz manu atveseļošanos, un, ņemot vērā, ka ar katru gadu kļūstu arvien slimāka un mans niknuma kapitāls ir izaudzis baismīgos apmēros, es nebrīnīšos, ja kādu dienu krājkasīte plīsīs, un bail iedomāties, kas tad notiks. Bet, nē, es nedrīkstu kļūt nejauka. Mani līdz panikas lēkmēm biedē konfliktsituācijas. Varbūt, ja kļūšu traka... tad gan pasaules viedoklis man beidzot būs pie kājas.

“Padod man pulti, sirsniņ!” mamma, joprojām guļus pozā, palūdza. Paņēmu, ātri padevu un aizgāju. Negribu skatīties kopā ar viņu televīziju. Negribu atrasties vienā istabā ar viņu. Negribu šobrīd vispār neko ar viņu.

“Uz kurieni, maziņais?” mamma medainā tonī sauca man nopakaļ.

“Man jābūtu, piedod,” es pabeidzu mūsu iespējamo sarunu, pirms tā bija sākusies. Mācīšanās ir

vispiemērotākā aizbildināšanās. Man patiešām bija jāmācās, taču es skaidri apzinājos, ka tas nu būs pēdējais, ko šovakar darīšu. Varbūt tā nebija laipnākā rīcība no manas puses, bet vienīgais, ko tobrīd gribēju, bija – laisties lapās. Patverties neesošajos mūsu mitekļa omulīgajos bēniņos, ko esmu apbrīnojusi visās bērniībā skatītajās filmās un žurnālos par mājokļa iekārtojumu, un rakstīt tur bezgala garus romānus par netaisnīgo dzīvi, pēc tam kļūt pasaulslavenai un bagātai rakstniecei un uz mūžu saraut saites ar visiem nedaudzajiem savas ģimenes locekļiem. Iesaistīties kaut kādos cīņasursos un tur ikdienā fiziski izlādēt savu negatīvo enerģiju kā melnādainie *popstāri* mūzikas klipos. Izmācīties no galvas visus pašpalīdzības grāmatu karalienes *The Secret* likumus un kā ar burvja nūjiņas mājienu izmainīt savu dzīvi. Aizbraukt uz Indiju un noslēpties kādā no āšramiem, meditēt un skaitīt mantras par mīlestību, piedošanu un mieru tik ilgi, līdz manas neprātīgi auļojošās domas izkūpētu kā vīraks dievnama telpās. Īsāk sakot, darīt visas tās *fiņas*, kas filmās un grāmatās palīdz cilvēkam atgūt līdzsvara stāvokli un sakārtot savu mazliet savandīto, bet, no pasaules mēroga raugoties, salīdzinoši normālo dzīvi.

Tas, ko es patiesībā izdarīju, izklausās mazliet citādi. Klusītēm aizvēru savas istabas durvis un, atspiedusies ar muguru pret tām, sagruvu zemē kā uzspridzināts debeskrāpis. Varbūt paraudāt, man ienāca prātā. Nē, nevajag, es tā parasti nedaru (lai gan bieži vien gribas). Mamma taču vienmēr iekārto vidi mums apkārt pēc savas vēlēšanās. Varēju būt astoņpadsmit gadu laikā šo vienkāršo likumsakarību ielāgojusi. Bija Ludza, tagad būs Rīga. Bija maza, droša skoliņa, kurā visus pazinu pēc vārda, izskata

un vecāku ienākumu avota, tagad būs milzīgs, pietuķēts dzelīgu bišu strops, kurā būšu vienīgais svešķermenis. Latgaliete Rīgā. *Agri cieļis, vālu ieds – myusu latgaļīts Reigā brauc...*¹ Tas viss ir normāli, pie tā var pierast vai vismaz izlikties, ka esmu pieradusi, līdz pieradišu pa īstam.

2

Nākamajā rītā pēc pārvākšanās bija brīvdiena. Mamma devās uz randiņu ar savu ienākumu avotu, bet es nolēmu apskatīt vietu, kur turpināsies mana jokainā dzīve. Iekšēji tomēr cerēju: lai gan dzīvošana Rīgā noteikti būs sarežģītāka, varbūt tā tomēr būs aizraujošāka nekā mazajā, joprojām mīļajā Ludzā.

Ātri apguvu, ka šajā ielā nav un nebūs miera. Garām traucās simtiem vieglo automašīnu un norūpējušos ļaužu, neskaitāmas reizes dzirdēju taurējam ātro palīdzību un velosipēdistu brīdinošos zvaniņus ikreiz, kad neuzmanības dēļ šķērsoju tiem paredzēto celiņu. Kas jūs, akli, man taču uz muguras drukātiem burtiem rakstīts “MEITENE NO LAUKIEM”! Dažbrīd šķita, ka lielā pilsēta mani aprīs un es nemūžam nevarēšu tikt ārā no tās biedējošā kuņģa. Ārprātīgs, baiss kontrasts salīdzinājumā ar manu jauko mazpilsētu. Uznāca pat īsa panikas lēkme.

(..)

---

¹ No “Apveineības MMD” dziesmas “Kod latgaļīts Reigā brauc”.